

LÆG ANHOLT ØDE

Kattegatøen Anholt skulle forvandles til en øde ø, så englænderne ikke længere kunne bruge den. Det var kongens ordre til en dansk ekspeditionsstyrke, som angreb Anholt for 200 år siden – 27. marts 1811.

DEFEAT OF THE DANES. IN THE ATTACK ON ANHOLT, M

MAJOR ROBERT TORRENS, ROYAL MARINES. The Officers & Men who so gallantly repulse
Officers, & Prisoners taken, and nearly 300 killed and wounded, the loss of the B

Tekst: **Sune Wadskjær Nielsen**

”Denne ø gøres da ubeboelig, som er hovedhensigten, og alt brugbart som er muligt, føres bort, og hvad der ikke kan føres bort, fordærves eller kastes i søen”, befalede Kong Frederik VI 26. februar 1811 ekspeditionens deltagere. Kongen ville have hævn for briternes ran af den danske flåde i 1807, der kastede Danmark ud i en krig mod det mægtige britiske imperium. Anholt havde stor strategisk betydning for englænderne. Øen forsynede deres skibe med vand og fungerede som et varedepot for de enorme konvojer af handelsskibe, som den britiske flåde eskorterede igennem Kattegat og videre til Østersøen. Anholt Fyr hjalp desuden skibene med at navigere. Ellers var alle fyrtårne i Danmark slukkede for at genere fjendens skibe.

Kongen ville udføre angrebet på Anholt i det tidlige forår, hvor den britiske flåde overvintrede i hjemlandet. Først skulle den danske ekspeditionsstyrke landsættes af en flåde af kanonbåde og overrumple besætningen på Fort Yorke – et fæstningsværk, englænderne havde bygget omkring fyret. Fyrtårnet, fæstningen og alle andre ting, der kunne hjælpe englænderne, skulle smadres, inden Royal Navy vendte tilbage og igen beherskede havene. Øens beboere ville man tage med og genhuse i Randers.

Englænderne vidste besked

Isen, som holdt Royal Navy væk fra danske farvande, drillede også de danske kanonbåde. De sad fast i de tilisede

danske fjorde, mens isen smeltede på det åbne hav. Først 23. marts blev flåden af 12 kanonchalupper, 10 kanonjoller og 12 transportfartøjer samlet på østsiden af Djursland.

Søofficererne kommandør Jørgen Conrad de Falsen og søløjtnant Carl Holsten var meget ivrige for at udmærke sig i operationen. For at få bedre kendskab til Anholts forsvarsværker besøgte Carl Holsten øen forklædt som civil. Han deltog i en udveksling af fanger, men englænderne anede uråd.

”Den 24. marts blev øen rekognosceret, eller med andre ord, besøgt af en efterretningsofficer fra den danske flåde, premierløjtnant Holsten, under parlamentærflag”, fortæller en britisk historiker.

Det var et stort tilbageslag, at Carl Holsten blev genkendt, for danskerne var afhængige af overraskelsesmomentet, hvis angrebet skulle lykkes. Fort Yorke havde et stærkt forsvar med 400 marineinfanterister og 17 kanoner. Meget tyder på, at englænderne også havde spioner på land, som fulgte danskernes forberedelser. Allerede 4. marts havde Anholts kommandant pålidelige efterretninger om, at et dansk angreb på øen var under opsejling.

D-dag på Anholt

Om aftenen 26. marts skulle hærstyrken på 650 mand gå om bord i fartøjerne. Der var ikke plads nok. Soldaterne blev tvunget til at efterlade deres tornystre, hvor de blandt andet havde proviant og brændevin. Også to kanoner blev

stående på Djursland, så styrken kun medbragte en kanon og to små mortérer. Den 46-årige major Ketil Melsted var leder af hærens bidrag til ekspeditionen. Han havde inviteret Anholts tidligere fyrinspektør Peter Justesen med som vejviser. Majoren ville snige sig hen til fyrmesterboligen, der lå uden for fortet, og tage øens kommandant til fange.

Om natten 27. marts foregik landsætningen på Anholt. Søløjtnant Carl Holsted og nogle bevæbnede matroser var de første, der satte deres fod på øen, og de ventede ikke på, at major Melsteds soldater kom i land.

”Matroserne var imidlertid rykket frem og havde allerede et godt forspring – og at denne fremrykning ikke er sket efter major Melsteds ordre – er jeg overbevist om, da han noget forbitret tilkendegav sin uvilje over det”, fortæller en af hærstyrkens officerer.

Kort efter hørte danskerne et kanonskud. Englænderne havde set matroserne. ”Om morgenen lige før dag gry afgang de fremskudte poster på sydsiden af øen et signal om, at fjenden var i sigte. Garnisonen blev straks gjort klar og spildte ikke et minut”, skriver den engelske kommandant i sin rapport. Major Melsted var rasende over, at overraskelsesmomentet var faldet til jorden. Han befalede matroserne at trække sig tilbage og begyndte at nærme sig fortet med sine soldater. Samtidig beskød kanonchalupperne fortet fra en afstand af cirka en kilometer.

Pludselig kom en engelsk fregat og en brig til syne. Endnu en af planens forudsætninger var bristet. Royal Navy var kommet ud af vinterhiet. Hele ekspeditionen var fanget i en fælde. Chefen for flådestyrken, kommandør

Falsen, indså, at det var bedst at flygte, inden de engelske krigsskibe fik ødelagt de danske fartøjer. Ved 10-tiden sendte han Carl Holsted af sted for at få major Melsted til at standse stormløbet på Fort Yorke.

Anstrengelser i sandet

Officererne i hærstyrken kunne dårligt drive deres folk af sted.

”Mandskabet, som ikke havde nydt det mindste siden om aftenen, var udmattet af at have vadet syv kilometer i en halv meter løs og dyb sand, tørstig til vansmægtelse, kort sagt uegnet til at begynde det alvorlige foretagende, hvortil der krævedes en del kræfter, nemlig at storme 6-700 skridt frem på en plæne mod en snes 24-pundige pjecer”, beskriver artillerikaptajnen Meyer. Med sin sabel forsøgte han at få folkene fremad.

”Giv os bare noget at drikke”, sagde de afmægtigt.

Bag en sandbanke ikke langt fra fortet traf Carl Holsted major Melsted. Søløjtnanten forsøgte at overtale ham til at vende tilbage til bådene, men majoren fortsatte angrebet.

”Af sted”, råbte Ketil Melsted adskillige gange. Kun en lille håndfuld soldater fulgte ham. Så blev han ramt af et geværskud i øjet og tumlede om i sandet. Få minutter efter blev Carl Holsted dræbt af en kanonkugle fra ét af de britiske skibe. En tredje officer fik skudt benene af. De menige soldater gik i panik og bandt hvide klude på deres bajonetter for at overgive sig.

De engelske marineinfanterister tog 393 fanger. Hele den danske styrke kunne været taget, men den engelske kommandant havde ikke kapacitet til at bevogte flere danskere, så han lod resten

af styrken slippe om bord i bådene. Dem kunne krigsskibene tage sig af.

Kanonbådene undslipper

De danske søofficerer havde ikke spillet en heldig rolle i kampen på land. Nu var de kommet i deres rette element og vågnede op til dåd. Ved en smart manøvre sejlede de ind over et lavvandet område, hvor de større engelske skibe ikke kunne følge dem. Snart havde de den engelske brig inde på livet igen.

Søløjtnant Buhl tog i en af kanonbådene kampen op. Selv om han til sidst måtte overgive sig, reddede hans indsats de fleste af de andre danske fartøjer. Angrebet på Anholt var både dårligt gennemført og elendigt planlagt. Kongen mørklagde hele operationen for at undgå en skandale. Hans officielle udtalelse i anledning af nederlaget var, at han ”med velbehag og særdeles tilfredshed har erfaret, at både sø- og landkrigere har udvist urokkeligt mod og god konduite”. Den mislykkede aktion betegnede han

som et uheld. ”Omstændigheder, som ingen kriger kunne forudsige, var årsag til, at målet ikke blev nået”.

Først tre år efter Kong Frederik VI's død i 1843 begyndte de overlevende officerer i aviserne at skændes om, hvem der havde skylden for fiaskoen.

Selv om kongen ville ødelægge deres ø, mindes anholterne alligevel den sørgelige begivenhed. På selve dagen 27. marts bliver der afsløret en mindeplade for de fire faldne officerer, en blomsterkrans bliver lagt ved mindesmærket for kampen, hvorefter der er en sammenkomst i forsamlingshuset. Senere på året får de 30 faldne underofficerer og menige faldne også en mindesten.

- Vi har valgt at markere begivenheden, fordi vi vil bidrage til historien. Anholt var faktisk besat af englænderne som det eneste sted i Danmark, og der var danske og norske soldater og søfolk, der satte deres liv til på øen for Danmark, siger Agnethe Nørgaard fra Anholt turistkontor.